

УДК 378.146 (430)

© Плащовата М.С., 2015 р.

<http://orcid.org/0000-0002-2765-6208>

М.С. Плащовата

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ Й КОНТРОЛЮ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ У ВНЗ НІМЕЧЧИНИ

У статті проаналізовано систему контролю й оцінювання навчальних досягнень студентів у вищих навчальних закладах Німеччини, яка є одним з важливих механізмів високих якісних стандартів вищої освіти в країні, в контексті основних положень Болонської декларації. З'ясовано, що при оцінюванні знань студентів у німецьких університетах домінує принцип академічної свободи, а контрольні заходи близькі до тих, які практикують українські вузи.

Розглянуто основні умови допуску студентів до складання державного іспиту, а саме: успішне навчання у вузі протягом 8–10 семестрів; складання проміжних іспитів; закінчення практичної підготовки на виробництві (термін від 6 до 12 місяців); проходження педагогічної практики у професійній школі; участь у передбачених навчальним планом лекціях, практичних заняттях, семінарах, практикумах; виконання допускнуої (письмова домашня) роботи.

Розкрито основну перевагу системи оцінювання знань студентів у Німеччині, яка полягає у забезпеченні інтернаціональної освітньої мобільності студентів та покращує шанси випускників на працевлаштування у країнах-учасниках Болонського процесу.

Ключові слова: Болонська декларація, навчальні заклади, Німеччина, контроль, оцінювання, навчальні досягнення, студенти, іспит, залік, навчальний процес.

Проанализировано систему контроля и оценивания учебных достижений студентов высших учебных заведений Германии, которая является одним из важных механизмов высоких качественных стандартов высшего образования в стране, в контексте основных тезисов Болонской декларации. Выяснено, что при оценивании знаний студентов в немецких университетах доминирует принцип академической свободы, а контрольно-оценочные мероприятия близки к тем, которые практикуют украинские вузы.

Рассмотрены основные условия допуска студентов к сдаче государственного экзамена, а именно: успешное обучение в вузе в течение 8-10 семестров; составление промежуточных экзаменов; окончание практической подготовки на производстве (срок от 6 до 12 месяцев); прохождение педагогической практики в профессиональной школе; участие в предусмотренных учебным планом лекциях, практических занятиях, семинарах, практикумах; выполнение допускаемой (письменная домашняя) работы.

Раскрыто основное преимущество системы оценивания знаний студентов в Германии, которое заключается в обеспечении международной образовательной мобильности студентов и улучшает шансы выпускников на трудоустройство в странах-участниках Болонского процесса.

Ключевые слова: Болонская декларация, учебные заведения, Германия, контроль, оценка, учебные достижения, студенты, экзамен, зачет, учебный процесс.

The evaluation and assessment system of the students' skills in the higher educational establishments of Germany in the context of Bologna declaration are analyzed. It is proved that the principal of academic liberty during the assessment of students' skills in the higher educational establishments in Germany dominates and the criterion-referenced assessment is close to the Ukrainian. In addition, the assessment system is the most important mechanism of high quality standards in German higher education.

It's covered the content of legislation, curriculum and programs of German universities, which give reason to believe that in Germany operates a two-level system of checking progress, and control measures of student learning outcomes similar to domestic and comprises current control exercised during the practical and seminar sessions and a final control, which is held in the form of tests and examinations.

Revealed the main advantage of the system of assessing students' knowledge in Germany, which is to provide international educational mobility of students and improves the chances of graduates for employment in the participating countries of the Bologna process.

Keywords: *Bologna declaration, ECTS, the system of control and evaluation of students' studying, examination, test, course of studies.*

Постановка проблеми. Триваючий процес об'єднання Європи, його поширення на Схід і країни Балтійського регіону супроводжується формуванням єдиного освітнього й наукового простору та запровадженням уніфікованих вимог, критеріїв і стандартів національних систем вищої освіти. Будучи одним із ініціаторів й активних учасників освітньої європейської інтеграції, Німеччина водночас дуже обережно реформує власну систему вищої освіти, взагалі та контролю навчання досягнень студентів зокрема, прагнучи зберегти історично сформовані традиції у цій галузі.

Аналіз останніх досліджень. Різним аспектам цієї проблеми присвячено наукові праці Н. Абашкіної, А. Афанасьєва, Г. Братиці О. Пришляк, Л. Пуховської, та ін.

Мета статті – проаналізувати систему контролю й оцінювання навчальних досягнень студентів у сучасних німецьких ВНЗ.

Виклад основного матеріалу. Взявши за зразок сучасної системи вищої освіти англо-американську модель, ФРН не стала її сліпо копіювати: передусім стосовно ціни навчання, його тривалості, оцінювання тощо. Поправки до Закону про вищу освіту від 1998 р. закріпили мінімум необхідних вимог для реалізації положень Болонської декларації, надавши їм статусу доповнень до національної освітньої системи. Німецьким вузам було забезпечено право вибору підготовки студентів як за класичним, так і за новим європейським варіантом підготовки бакалаврів і магістрів. Для останнього законодавством передбачено інші механізми акредитації програм і курсів, а також нова система оцінювання якості освіти.

Контроль – це невід'ємний складник процесу навчання, головною його метою, разом із визначенням та оцінюванням рівня сформованості навичок і вмінь, є управління ним. З 2007 р. 45% факультетів німецьких вузів перейшли на нову модель підготовки студентів, змінивши принцип оцінювання роботи студентів: система оцінок повинна бути універсальною і єдиною для всіх країн-учасників Болонського процесу. Для цього в Німеччині запроваджено ECTS – Європейську систему перезарахунку кредитів, яка дозволяє порівняти обсяг вивченого матеріалу, що надає можливість академічного визнання кваліфікацій і компетенцій. Протягом одного семестру студент може здобути 30 кредитів, тому для отримання ступеня бакалавра йому необхідно набрати відповідно не менше 180 (3 роки навчання) чи 240 кредитів (4 роки навчання), а для

магістра – загалом (з бакалавратом), принаймні, 300 кредитів (5 років навчання) [8, с. 92].

Паралельно з кредитами студентам за складені іспити виставляють, як правило, звичні для них оцінки, що в дипломах переводяться в «європейські» (табл. 1).

Таблиця 1

Шкала оцінювання рівня професійної підготовки студентів у ВНЗ Німеччини за Європейською кредитно-трансферною системою

Оцінка по шкалі ECTS	Оцінка за національною системою Німеччини	ECTS – трактування	Переклад німецькою мовою
A	1,0–1,5	Відмінно	Відмінно
B	1,6–2,0	Дуже добре	Дуже добре
C	2,1–3,0	Добре	Добре
D	3,1–3,5	Задовільно	Задовільно
E	3,6–4,0	Достатньо	Достатньо
FX/F	4,1–5,0	Не здано	Не здано

Отже, результати навчання у Німеччині оцінюються за 5-бальною шкалою, де «1» є найвищим позитивним балом, «4» – найнижчим, а «5» – незадовільною оцінкою. Система оцінювання за ECTS передбачає: від 1,0 до 1,5 бала («відмінно») – А рівень; від 1,6 до 2,0 бала («дуже добре») – В рівень; від 2,1 до 3,0 бала («добре») – С рівень; від 3,1 до 3,5 бала («задовільно») – D рівень; від 3,6 до 4,0 бала («достатньо») – Е рівень; та від 4,1 до 5,0 бала («не здано») – FX/F рівень. Позитивними є бали від А до Е ECTS-рівнів.

Слід зазначити, що кредитно-модульна система організації навчального процесу успішно практикується в університетах ФРН, проте переважно як неформальна система, яка дозволяє викладачу оцінити різні види роботи студента залежно від того, наскільки вони є важливими для вивчення курсу з погляду викладача. Викладач типового німецького університету, зазвичай, має право встановити проведення певної кількості іспитів (наприклад, одного або двох) та їх форм, котрі вважає доцільними для певного курсу. Оскільки навчальний курс розбитий на модулі, які дуже часто охоплюють декілька взаємозв'язаних дисциплін, то за кожен складений модуль викладач виставляє певну систему залікових одиниць (кредитів) і виводить одну оцінку.

З урахуванням фахової доцільності іспит з модуля чи його елемента може складатися у формі підсумкової контрольної роботи, усного іспиту, домашньої роботи та реферату. В підсумковій контрольній роботі студент повинен довести, що він протягом регламентованого часового періоду за допомогою дозволених допоміжних засобів може знайти способи вирішення

поставленої проблеми. Час, що відводиться на написання підсумкової контрольної роботи (від 60 до 240 хвилин) визначає викладач. Усний іспит триває для кожного студента від 20 до 60 хвилин. Екзамен може мати і груповий характер з максимальною кількістю чотири особи за умови, якщо знання кожного можна об'єктивно оцінити [4, с. 127].

Викладач може також не проводити іспитів чи заліків, а оцінювати лише різні види роботи студентів (участь у семінарах, підготовка презентації чи реферату, письмові роботи, вирішення завдань тощо) в ході вивчення певного курсу. Підсумкова оцінка студента за навчальний курс у цьому випадку складається з оцінок за певні види діяльності (наприклад, якщо максимальна кількість балів за неформальною шкалою становить 100, тоді максимальна кількість балів за окремі види роботи може бути такою: за виконання проміжного тесту – 15, за виконання підсумкового тесту – 30, за письмову роботу – 20, за презентацію – 15, за участь у семінарах – 20). Після цього визначається відповідність кількості балів за 100-бальною системою оцінкам за 5-бальною шкалою. В офіційну відомість викладач вносить лише оцінки за останньою шкалою, а не за обома. Незважаючи на те, що кредитно-модульна система організації навчального процесу довела свою зручність, адміністрація німецьких університетів не наполягає на її використанні – лише викладачі (за погодженням з кафедрами) визначають, чи будуть вони нею користуватись, і якщо так, то вони ж встановлюють правила її використання.

Вивчення законодавчих документів, навчальних планів і програм німецьких університетів дає підстави стверджувати, що в цій країні функціонує дворівнева система перевірки успішності, а контролюючі заходи результатів навчання студентів близькі до вітчизняних і включають поточний контроль, що здійснюється під час проведення практичних та семінарських занять і підсумковий контроль, який проводиться у формі заліків та іспитів. Кількість заліків, що мають скласти студенти до державного чи дипломного іспиту (залежить від факультету і спеціальності), постійна. Іспитам відведено останнє підсумкове місце. Існує 2 види іспиту: проміжний або переддипломний, який складається після закінчення четвертого семестру; державний чи дипломний, що втілює другий рівень перевірки успішності.

У Німеччині немає проміжних дипломів, і студент ВНЗ, щоб стати дипломованим фахівцем повинен боротися до переможного кінця. В усіх федеральних землях країни навчання в університетах закінчується складанням науково-теоретичного іспиту (державного чи дипломного) після восьмого семестру, а в окремих суб'єктах федерації – після десятого. Зміст, терміни, порядок проведення іспитів, спеціальності та їх комбінації визначає міністерство культури та освіти кожної землі.

Основною метою такого іспиту є встановлення, чи за звітний період навчання студент оволодів необхідними знаннями, уміннями і навичками для подальшої роботи за обраною спеціальністю.

Для проведення науково-теоретичних іспитів міністерства культури і освіти формують екзаменаційні комісії, до яких входять голова і його

заступник, професор (завідувач кафедри) вузу, представник установи, де студент проходив практику. Необхідно зазначити, що іспити відбуваються 1–2 рази на рік.

Для допуску до державного іспиту в усіх суб'єктах федерації студенти зобов'язані: успішно навчатися у вузі протягом 8–10 семестрів; скласти проміжний іспит; закінчити практичну підготовку на виробництві (термін від 6 до 12 місяців); пройти педагогічну практику у професійній школі; брати участь у передбачених навчальним планом лекціях, практичних заняттях, семінарах, практикумах; виконати допускну (письмову домашню) роботу [7, с. 25].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Будучи членом Болонського клубу, Німеччина виконує відповідні зобов'язання щодо реформування системи вищої освіти та її гармонізації з європейськими стандартами, зберігаючи національну своєрідність, зокрема, у сфері контролю й оцінювання знань студентів.

Контрольно-оціночні заходи результатів навчання студентів у Німеччині близькі до тих, що практикують українські вузи, і включають поточний та підсумковий контроль, основними формами якого є заліки й іспити. Загалом практика німецьких університетів доводить, що відсутність екзаменаційного перевантаження сприятливо впливає на якість навчання.

Сучасна система контролю й оцінювання загалом відповідає основним положенням Болонської декларації і є важливим механізмом отримання високих якісних стандартів вищої освіти в Німеччині. Призначення оцінки – виявити сильні і слабкі сторони діяльності вузів і допомогти їм виробити стратегію забезпечення підвищення якості освіти. Водночас ця система забезпечує інтернаціональну освітню мобільність студентів та покращує шанси випускників на працевлаштування у країнах-учасниках Болонського процесу.

Подальших наукових розробок потребують питання порівняльного аналізу оцінювання знань студентів в Україні та провідних країнах світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Братиця Г. Стратегії реформування вищої школи Німеччини у контексті Болонського процесу / Г. Братиця // Вісник Львівського університету. Серія: педагогічна. – 2007. – Вип 22. – С. 262–267.
2. Гольдберг С. Страна свободного образования. / С. Гольдберг – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 10.07.2008: <http://www.expert.ru/printissues/siberia/2007/14/interview_hess/> – Загол. з екрану. – Мова рос.
3. Згуровський М. З. Болонський процес – структурна реформа вищої освіти на європейському просторі. / М.З. Згуровський – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 12.11.2009: <<http://euroosvita.net/?category=8&id=233>> – Загол. з екрану. – Мова укр.
4. Пришляк О. Ю. Професійна підготовка соціальних педагогів у вищих навчальних закладах Німеччини / О. Ю. Пришляк: Дис ... канд. пед. наук: 13.00.04. – Тернопіль, 2008. – 234 с.

5. Реформы Германии во имя международной конкурентоспособности. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: 12.11.2009: <<http://www.tatsachen-ueber-deutschland.de>> – Загол. з екрану. – Мова рос.

6. Турчин А. І. Підготовка вчителів для закладів професійної освіти у Німеччині / А. І. Турчин // Дис... канд. пед. наук: 13.00.04. – Тернопіль, 2003. – 279 с.

7. Bayerisches Lehrerbildungsgesetz (BayLBG) in der Fassung der Bayerischen Rechtssammlung (BayRR2238-1-K), zuletzt geändert durch Gesetz vom 27. Dezember 1991 (GVBl S. 492), 233 s.

8. Hochschulrektorenkonferenz: Bologna-Reader. Texte und Hilfestellungen zur Umsetzung der Ziele des Bologna-Prozesses an deutschen Hochschulen. Beiträge zur Hochschulpolitik. – Bonn, 2004. – 306 s.

9. Sekretariat der ständigen Konferenz der Kulturminister der Länder in der Bundesrepublik Deutschland: Bologna-Prozess. Nationaler Bericht 2005 bis 2007 für Deutschland von HMK und BMBF. – Bonn, 2007. – 20 s.